

**MASTEROPLEIDING
ONDERNEMINGSRECHT**

FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID

VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM

QANU
Catharijnesingel 56
PO Box 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: +31 (0) 30 230 3100
E-mail: support@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q0768

© 2020 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUDSOPGAVE

RAPPORT OVER DE MASTEROPLEIDING ONDERNEMINGSRECHT VAN DE VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM	5
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDING	5
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING	5
SAMENSTELLING VAN HET PANEL.....	5
WERKWIJZE VAN HET PANEL	6
SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL	8
BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING	11
BIJLAGEN	19
BIJLAGE 1: DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER.....	21
BIJLAGE 2: BEOOGDE LEERRESULTATEN	28
BIJLAGE 3: OVERZICHT VAN HET PROGRAMMA	29
BIJLAGE 4: BEZOEKPROGRAMMA	30
BIJLAGE 5: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN	31

Dit rapport is vastgesteld op 1 april 2020

RAPPORT OVER DE MASTEROPLEIDING ONDERNEMINGSRECHT VAN DE VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM

Dit rapport volgt het Beoordelingskader Accreditatiestelsel Hoger Onderwijs Nederland voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO (d.d. september 2018).

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDING

Masteropleiding Ondernemingsrecht

Naam van de opleiding:	Ondernemingsrecht
CROHO-nummer:	60408
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie(s):	Amsterdam
Variant(en):	voltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Vervaldatum accreditatie:	01/05/2020

Het bezoek van het visitatiepanel Ondernemingsrecht aan de Vrije Universiteit Amsterdam van Vrije Universiteit Amsterdam vond plaats op 31 januari 2020.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING

Naam van de instelling:	Vrije Universiteit Amsterdam
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	positief

SAMENSTELLING VAN HET PANEL

De NVAO heeft op 4 november 2019 ingestemd met de samenstelling van het panel. Het panel dat de masteropleiding Ondernemingsrecht beoordeelde bestond uit:

- Prof. mr. A.F.M. (Adriaan) Dorresteyn, Emeritus hoogleraar internationaal ondernemingsrecht aan de Universiteit Utrecht [voorzitter];
- Mr. Dr. A.H. (Ton) Lamers, onderzoeker aan de Open Universiteit en jurist;
- Prof. mr. J.B. (Jan Berend) Wezeman, hoogleraar Handelsrecht en Ondernemingsrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen;
- D. (Daniëlle) van de Vijver LLB, masterstudent Ondernemingsrecht aan Tilburg University [student-lid].

Het panel werd ondersteund door W. (Warda) El Shafiy MA, die optrad als secretaris. Dr. F. (Fiona) Schouten trad op als coördinerend secretaris bij dit bezoek.

WERKWIJZE VAN HET PANEL

De opleiding Ondernemingsrecht heeft de logistieke en praktische begeleiding van de visitatie en de rapportage uitbesteed aan evaluatiebureau QANU. Dr. F. (Fiona) Schouten begeleidde de visitatie als projectleider en coördinator van QANU.

Vorbereiding

Op 22 oktober 2019 vond de voorzitterstraining plaats. Daarbij informeerde QANU de panelvoorzitter over zijn rol tijdens de visitatie. Ook werd hij geïnformeerd over het van toepassing zijnde beoordelingskader, de werkwijze en de planning van bezoeken en rapportage. Het panel kwam voor de eerste keer bijeen in een vooroverleg op 30 januari 2020, waarin het beoordelingskader, het visitatieproces en de planning aan bod kwamen. Tevens werd een werkwijze voor de visitatie afgesproken.

De coördinator stelde een bezoekprogramma op in overleg met de contactpersoon van de faculteit. De faculteit selecteerde vervolgens voor elke gespreksronde representatieve gesprekspartners. Het bezoekprogramma is in dit rapport opgenomen als bijlage 4.

In de aanloop naar het visitatiebezoek aan de Vrije Universiteit Amsterdam ontving QANU het zelfevaluatie-rapport van de opleiding en stuurde deze door aan de panelleden. De coördinator en panelvoorzitter maakten een selectie van 15 eindwerken. Deze eindwerken werden geselecteerd uit een lijst van 47 afgestudeerden over de periode 2017 – 2019. Daarbij hielden de coördinator en voorzitter rekening met variatie in beoordeling, onderwerpkeuze en beoordelaars. De scripties over de panelleden zijn verdeeld door de coördinator en voorzitter. Daarbij is gelet op de specialisatie van de panelleden.

De panelleden bestudeerden het zelfevaluatie-rapport, de eindwerken en de bijbehorende beoordelingsformulieren en stuurden hun bevindingen op naar de secretaris. De secretaris verzamelde de vragen en opmerkingen van het panel in een document en verspreidde dit onder de panelleden.

Voorafgaand aan het bezoek hield het panel een vooroverleg waarin de voorlopige bevindingen naar aanleiding van de zelfevaluatie-rapporten, de gelezen scripties en de taakverdeling ter sprake kwamen.

Bezoek

Het visitatiebezoek aan de VU vond plaats op 31 januari 2020. Voorafgaand aan en tijdens het bezoek bestudeerde het panel aanvullend materiaal. Een overzicht van dit materiaal is te vinden in bijlage 5. Het panel sprak met studenten en docenten, het management en verantwoordelijken, alumni, het werkveld en vertegenwoordigers van de examencommissie. Er is door docenten en studenten geen gebruik gemaakt van een inloopspreekuur.

Het panel formuleerde in een intern overleg de voorlopige bevindingen. Daarna vond het slotgesprek met daarop volgend het ontwikkelgesprek plaats. Ter afsluiting van het bezoek gaf de voorzitter een publieke mondelinge toelichting, waarin hij de voorlopige indrukken en algemene observaties van het panel presenteerde.

Rapportage

De secretaris schreef een conceptrapport op basis van de bevindingen van het panel en legde dat vervolgens voor aan de coördinator voor een collegiale toets. Daarna vroeg de coördinator de panelleden om het rapport te bekijken en van feedback te voorzien. Na verwerking van de feedback en na akkoord van het panel stuurde de coördinator het rapport naar de faculteit met het verzoek om feitelijke onjuistheden te melden. De feitelijke onjuistheden werden na overleg tussen de coördinator en de voorzitter door de secretaris gecorrigeerd. Vervolgens werd het rapport door het panel vastgesteld en toegestuurd aan de Faculteit en aan het College van Bestuur van de universiteit.

Definitie oordelen

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO heeft het panel de volgende definities voor de beoordeling van de afzonderlijke standaarden gehanteerd:

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een associate degree-, bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Voldoet

De opleiding voldoet op de standaard aan basiskwaliteit.

Voldoet ten dele

De opleiding voldoet in belangrijke mate aan basiskwaliteit op de standaard maar er zijn verbeteringen nodig om volledig aan de standaard te voldoen.

Voldoet niet

De opleiding voldoet niet aan basiskwaliteit op de standaard.

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO heeft het panel de volgende definities gehanteerd voor de beoordeling van de opleiding als geheel:

Positief

Op alle standaarden 'voldoet'.

Positief onder voorwaarden

Standaard 1 'voldoet' en maximaal op twee standaarden een 'voldoet ten dele' waarbij het panel het opleggen van voorwaarden adviseert.

Negatief

In de volgende situaties:

- 'voldoet niet' op een of meer standaarden;
- 'voldoet ten dele' op standaard 1;
- 'voldoet ten dele' op een of twee standaarden waarbij het panel niet adviseert om voorwaarden op te leggen;
- op drie of meer standaarden 'voldoet ten dele'.

SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL

Beoogde leerresultaten

Het panel is te spreken over het duidelijke profiel van de masteropleiding Ondernemingsrecht. Het is positief over het kleinschalige karakter, de focus op interactie tussen theorie en praktijk en de samenwerking met 14 grote kantoren die de opleiding kenmerken. Volgens het panel zijn het niveau en de oriëntatie van de beoogde leerresultaten in lijn met nationale en internationale eisen die gesteld worden aan een wetenschappelijke, juridische masteropleiding. Het panel adviseert in de beoogde leerresultaten specifiek aandacht te besteden aan (de verantwoording van) onderzoeksmethoden.

Onderwijsleeromgeving

Het programma van de masteropleiding Ondernemingsrecht is volgens het panel logisch en goed doordacht. De opleiding zit inhoudelijk goed in elkaar en treft een goede balans tussen haar wetenschappelijke oriëntatie, mede door de samenwerking met onderzoeksinstituut ZIFO, en de focus op de ondernemingsrechtelijke praktijk. Het panel is van oordeel dat de opleiding studenten een onderwijsleeromgeving biedt die hen in staat stelt om de beoogde leerresultaten te realiseren. Hoewel de meeste studenten de opleiding als intensief ervaren en er langer dan een jaar over doen om de studie af te ronden, is het programma volgens het panel in principe studeerbaar. Het stage- en scriptieproces zijn duidelijk en goed vormgegeven. Wel raadt het de opleiding aan de studenten in het scriptieproces expliciet te onderwijzen in het gebruik van wetenschappelijke methodiek en de verantwoording hiervan in hun eindproduct.

Door aanpassingen en verbeteringen in het curriculum hebben studenten geen keuzeruimte binnen het programma. Het panel vindt dit geen probleem, omdat cohortvorming zo in de hand wordt gewerkt en studenten in de stage en scriptie toch eigen accenten kunnen leggen. Het panel is tevreden over de verscheidenheid aan werkvormen die de opleiding biedt en noemt het een mooi divers palet. Door de kleinschaligheid bestaat er een grote mate van interactie binnen de colleges. Het panel heeft de indruk gekregen dat er sprake is van een gemotiveerde, tevreden en hechte groep studenten. De studenten zijn te spreken over het inhoudelijke niveau van de docenten, het praktijkgerichte karakter van de opleiding en de goede begeleiding door de docenten, de opleidingsdirecteur en technisch coördinator. Het panel is positief over de community-vorming onder de studenten van de opleiding Ondernemingsrecht.

Het panel stelt vast dat het team van docenten inhoudelijk en didactisch voldoende gekwalificeerd is. Vaste docenten en gastdocenten vormen een sterk team dat voor goede onderlinge afstemming zorgt en in de colleges de brug slaat tussen de theorie en de praktijk. Het panel is blij te constateren dat meer docenten een BKO of SKO bezitten dan in de vorige visitatie, en adviseert de opleiding deze stijgende lijn voort te zetten. Ook (gast)docenten met een kleine aanstelling zouden volgens het panel een BKO moeten behalen.

Toetsing

Het panel stelt vast dat de toetsing binnen de masteropleiding Ondernemingsrecht adequaat en passend is vormgegeven. Het panel is tevreden over de variëteit aan toetsing die de opleiding biedt. Het is positief over de manier waarop de beoordeling van stage en scriptie is vormgegeven. Volgens het panel is het invoeren van het standaard beoordelingsformulier voor de scriptie een verbetering. Het panel adviseert de opleiding te overwegen om de criteria op het formulier nader te specificeren om de motivatie van met name de hogere cijfers beter duidelijk te maken. Daarnaast kan op het formulier meer plaats worden ingeruimd voor de beoordeling door de tweede beoordelaar.

Het panel trof een examencommissie die haar borgingstaak proactief uitvoert, onder meer door de analyse van schriftelijke toetsen, checks op de scripties en de aanwijzing van examinatoren. Volgens het panel zou de kwaliteitsborging nog verbeterd kunnen worden door de beleidsregels van de commissie in grotere mate vast te leggen. Het ondersteunt dan ook het voornemen van de commissie om dit meer te gaan doen.

Gerealiseerde leerresultaten

Op basis van de gesprekken met de alumni en de bestudeerde eindwerken constateert het panel dat de studenten de beoogde leerresultaten realiseren. Alle scripties zijn van voldoende niveau. Wel ziet het panel in een aantal scripties ruimte voor verbetering met betrekking tot het gebruik en de verantwoording van onderzoeksmethodiek. De alumni die het panel sprak zijn tevreden over de genoten opleiding en de mate waarop die op de arbeidsmarkt aansluit. Afgestudeerden van de opleiding komen doorgaans goed terecht, hetzij bij een van de 14 grote kantoren, hetzij elders in de beroepspraktijk of in een PhD-positie.

Het panel beoordeelt de Standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Masteropleiding Ondernemingsrecht

Standaard 1: Beoogde leerresultaten	voldoet
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoet
Standaard 3: Toetsing	voldoet
Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	voldoet
Algemeen eindoordeel	positief

De voorzitter, Prof. mr. A.F.M. (Adriaan) Dorresteyn, en de secretaris, W. (Warda) El Shafiy MA, van het panel verklaren hierbij dat alle panelleden kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 1 april 2020

BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Bevindingen

Profiel

De masteropleiding Ondernemingsrecht beoogt ondernemingsrechtelijk onderwijs op topniveau aan te bieden. Ze profileert zich door kleinschalig en activerend onderwijs dat in directe verbinding staat met de ondernemingsrechtelijke praktijk. De opleiding werkt samen met 14 grote advocatenkantoren aan de Zuidas en omgeving. De opleiding kent daarmee een focus op interactie tussen theorie en praktijk die aansluit bij de bredere onderwijsvisie van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, *Law in Action*, waarin de maatschappelijke betekenis van het recht centraal staat. Het panel is van oordeel dat de opleiding een duidelijk profiel heeft: het is een selectieve, kleinschalige masteropleiding met directe relevantie voor beroepsuitoefening in de ondernemingsrechtelijke praktijk. Het panel is positief over de interactie met de praktijk en de kleinschaligheid van de opleiding. Het ziet de samenwerking met 14 grote kantoren als een uniek gegeven van deze opleiding.

Beoogde leerresultaten

De opleiding heeft de beoogde leerresultaten opgedeeld in twee delen: kennis en inzichten; en vaardigheden en attitudes (zie bijlage 2). Het panel stelt vast dat de leerresultaten de Dublin-descriptoren voor masteropleidingen weerspiegelen en aansluiten bij het Domeinspecifiek Referentiekader 2015 van Rechtsgeleerdheid (zie bijlage 1). De opleiding heeft naast de beoogde leerresultaten eveneens opleidingsdoelen geformuleerd (zie bijlage 2). Het panel is van oordeel dat de beoogde leerresultaten en de opleidingsdoelen een goede balans laten zien tussen academische en professionele inhouden en vaardigheden. Het panel wijst er wel op dat rechtsgeleerde studenten volgens het Domeinspecifiek Referentiekader gebruik dienen te maken van een wetenschappelijk instrumentarium. Het panel constateert dat het gebruik van een dergelijk instrumentarium niet concreet wordt omschreven in de beoogde leerresultaten. Het adviseert de opleiding om dit wel te doen en daarbij specifiek aandacht te besteden aan (de verantwoording van) onderzoeksmethoden. Dit komt volgens het panel de academische verankering van de opleiding nog ten goede.

Overwegingen

Het panel is te spreken over het duidelijke profiel van de opleiding. Het is positief over het kleinschalige karakter, de focus op interactie tussen theorie en praktijk en de samenwerking met 14 grote kantoren die de opleiding kenmerken. Volgens het panel zijn het niveau en de oriëntatie van de beoogde leerresultaten in lijn met nationale en internationale eisen die gesteld worden aan een wetenschappelijke, juridische masteropleiding. Het panel adviseert in de beoogde leerresultaten specifiek aandacht te besteden aan (de verantwoording van) onderzoeksmethoden.

Conclusie

Masteropleiding Ondernemingsrecht: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoet'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Bevindingen

Programma

Het programma van de masteropleiding Ondernemingsrecht bestaat uit 60 EC, verdeeld over twee semesters (zie bijlage 3). Het jaar begint met twee grote vakken over de fundamenteën van het ondernemingsrecht (elk 9 EC): Goederen- en contractrecht voor ondernemingen en de Masterclass ondernemingsrecht. De daaropvolgende vakken bouwen hierop voort en bereiden de studenten voor op de scriptie. De studenten volgen in het tweede semester een praktijkstage van twee maanden voor 6 EC. Zij ronden de studie af met een scriptie van 12 EC.

Volgens het panel is het programma logisch opgezet en goed doordacht. De stage komt op een passend moment in het jaar, wanneer de studenten al ruime inhoudelijke kennis over het ondernemingsrecht hebben opgedaan. In de zelfevaluatie is schematisch weergegeven hoe de leerresultaten in de verschillende vakken gerealiseerd worden. Het panel constateert dat de afstemming van eindtermen, leerdoelen en vakken goed inzichtelijk is gemaakt na een daartoe strekkend advies van de vorige visitatiecommissie. Het panel heeft daarnaast verschillende studiehandleidingen ingekeken en heeft geconstateerd uit de documenten en gesprekken dat de vakinhoud *up to date* en op niveau is.

Recent zijn de vakken Goederen- en contractrecht en de Masterclass ondernemingsrecht verzwaaard van 6 naar 9 EC. Daarnaast is het Engelstalige vak American Company Law toegevoegd. Het panel staat positief tegenover de verzwaring van de vakken aan het begin van het programma, aangezien de studenten zich hiermee van een solide basis in het ondernemingsrecht kunnen voorzien. Het panel ziet het vak American Company Law als een verrijking. Studenten maken daarin kennis met een buitenlands rechtstelsel en het Engelstalige vakjargon. Volgens het panel komt deze kennis goed van pas in het werkveld. Door de aanpassingen in het curriculum is de keuzeruimte voor studenten verloren gegaan. De studenten die het panel sprak tijdens het visitatiebezoek ervoeren dit niet als problematisch. Het panel ziet hierin ook geen probleem. Het programma past volgens het panel in de huidige vorm goed bij het profiel van de opleiding.

De opleiding besteedt ruime aandacht aan academische vaardigheden door het programma heen. Het panel is te spreken over het vak *Privatissimum*, waarin studenten worden onderwezen in het schriftelijk en mondeling presenteren van een wetenschappelijk, juridisch betoog. Studenten treden hier ook op als elkaars referent. De opleiding heeft zelf geconstateerd dat de studenten op het gebied van schrijfvaardigheid nog enige bijscholing kunnen gebruiken. Tijdens het bezoek bevestigden ook vertegenwoordigers van het werkveld de noodzaak hiervan tegenover het panel: zij zien dit als een belangrijke academische en professionele vaardigheid en constateren dat een deel van de afgestudeerden op dit punt nog stappen kan maken. Het panel vindt het positief dat dit punt inmiddels wordt geadresseerd: de opleiding is van plan een neerlandicus te betrekken bij de vakken om de schrijfvaardigheid van de studenten te verbeteren. Het panel ondersteunt dit voornemen.

Het curriculum van Ondernemingsrecht sluit aan bij zowel het onderzoeksveld als de beroepspraktijk. Docenten sluiten gedurende de colleges waar mogelijk aan bij hun eigen onderzoek. Daarnaast werkt de opleiding samen met het Zuidas Instituut voor Financieel en Ondernemingsrecht (ZIFO). Het grootste gedeelte van de docenten is verbonden aan dit instituut. Studenten organiseren onder leiding van een ZIFO-medewerker een jaarlijks symposium voor dit instituut, en worden gestimuleerd om bij andere ZIFO-symposia aanwezig te zijn. Het panel is te spreken over de samenwerking met het onderzoeksinstituut. Er is sprake van een solide academisch gehalte bij deze opleiding. Het praktijkgerichte karakter van de opleiding komt onder andere tot uiting in de vele gastcolleges, waarin de gastdocenten casus uit de praktijk aanhalen. Daarnaast maken studenten de connectie met de praktijk in de stage die ze gedurende twee maanden fulltime vervullen bij een van de 14

advocatenkantoren. Het panel waardeert de stage en de sterke connectie met de praktijk binnen de colleges. Volgens het panel is er sprake van een mooie balans tussen wetenschap en praktijk in het programma.

Werkvormen

De onderwijsvormen in de masteropleiding variëren van hoorcolleges en werkgroepen tot presentaties en de praktijkstage. Met name binnen het vak *Privatissimum* komen verschillende werktechnieken aan bod, waaronder presentaties, *peer review* en opdrachten. Het panel is dan ook te spreken over de verscheidenheid aan werkvormen die dit vak biedt. Het constateert dat de werkvormen van de opleiding tezamen een mooi, divers palet vormen.

De colleges in de verschillende vakken duren doorgaans drie uur. In de colleges verzorgt een docent van de opleiding de eerste anderhalf uur. Dit gedeelte wordt besteed aan de theorie. Het tweede gedeelte van het college wordt gegeven door een gastdocent en vindt meestal plaats op het kantoor waar hij of zij werkzaam is. De gastdocent bespreekt casuïstiek uit de praktijk met de studenten en stemt de invulling van zijn of haar bijdrage af met de docent van de opleiding. De studenten zijn blij met de gastcolleges op locatie, aangezien ze zo gedurende de colleges een kijkje krijgen in de juridische praktijkvoering en de werksfeer op de kantoren. Het panel is ook positief over de inzet en werkwijze van de gastdocenten en de wisselwerking tussen theorie en beroepspraktijk in de colleges.

Door de kleinschaligheid van de opleiding bestaat er een grote mate van interactiviteit tussen studenten en docenten binnen de colleges. Er geldt geen aanwezigheidsplicht en het verschilt per vak of de aanwezigheid van studenten wordt bijgehouden door de docent. De docenten stellen dat een aanwezigheidsverplichting in principe niet nodig is, aangezien ze in de opleiding te maken hebben met zeer gemotiveerde studenten en kleine groepen, waardoor studenten afwezigheid zelf als ongewenst ervaren. Het panel heeft gesproken met studenten en alumni en erkent dat dit beeld grotendeels klopt. De activerende werkvormen en de hierboven beschreven wisselwerking in de colleges tussen theorie en beroepspraktijk zijn van grote toegevoegde waarde voor het leerproces van de studenten. Het panel adviseert de opleiding dan ook nog eens te overwegen om een (gedeeltelijke) aanwezigheidsplicht in te voeren om het belang van participatie te benadrukken.

Studeerbaarheid en studentgerichtheid

De masteropleiding Ondernemingsrecht selecteert studenten met een juridische bacheloropleiding die samen met deze masteropleiding leidt tot het behalen van het civiel effect. Kandidaten voor de opleiding dienen daarnaast een motivatiebrief, CV, cijferlijsten en eventuele stagebeoordelingen in te sturen. De geselecteerde aanmeldingsdossiers worden vervolgens voorgelegd aan de 14 aan de masteropleiding verbonden advocatenkantoren. In samenspraak met kantoren en opleidingskandidaten matcht de opleiding de kandidaten al voor aanvang van de opleiding met een stageverlener. In voorkomende gevallen laat de opleiding studenten toe die niet bij een van de vaste stageverleners worden toegelaten. Voor deze studenten wordt een andere relevante stageplaats gezocht. De opleidingsdirectie houdt vast aan een maximum van 25 à 30 studenten per jaar. Het panel heeft met de opleidingsdirectie, studenten, alumni en het werkveld gesproken en constateert dat de selectie effectief is: ze leidt tot een kleine groep studenten die zeer gemotiveerd is om de opleiding te volgen. Dankzij de matching van studenten met stageverleners wordt de studeerbaarheid van de opleiding vergroot. Studenten zijn vanaf de start verzekerd van een stageplaats.

Studeerbaarheid binnen de opleiding wordt bevorderd door intensieve begeleiding. De opleidingsdirecteur treedt voor studenten vanaf het begin op als het 'gezicht' van de opleiding en wordt door hen als zeer betrokken gekenmerkt. Studenten kunnen daarnaast een beroep doen op de technisch coördinator. Zij is verantwoordelijk voor alle organisatorische en coördinerende taken die niet wetenschappelijk of onderwijskundig van aard zijn en vormt zowel de contactpersoon tussen de studenten en docenten als tussen de opleiding en de advocatenkantoren. De technisch coördinator is eerste aanspreekpunt voor studenten met inhoudelijke en praktische vragen en vervult zo een spilfunctie binnen de opleiding. De technisch coördinator wordt door de studenten zeer gewaardeerd,

zo vernam het panel. Het panel vindt de grote betrokkenheid van de technisch coördinator en opleidingsdirecteur bewonderenswaardig en een belangrijk gegeven voor de studeerbaarheid van deze opleiding.

De studenten vinden hun opleiding intensief, maar zijn over het algemeen tevreden over de studeerbaarheid. Zij wijzen het kleinschalige en intensieve onderwijs aan als groot voordeel van deze opleiding. Studenten ontwikkelen daardoor een goede band met hun docenten en met elkaar, zoeken elkaar ook buiten de studie op en vormen een 'community'. Dit gevoel bestaat eveneens doordat alle studenten gelijktijdig hetzelfde programma volgen. Het panel ziet dit als een positief gegeven van de opleiding.

Binnen het programma kunnen studenten niet kiezen voor bepaalde vakken, maar zij hebben de mogelijkheid om extracurriculair vakken te volgen aan de eigen faculteit of elders. Het panel constateert dat studenten daar vaak geen weet van hebben en adviseert de opleiding dit onder de aandacht van de studenten te brengen. Het constateert dat studenten wel op andere manieren de mogelijkheid wordt geboden om hun eigen studiepad vorm te geven, bijvoorbeeld in de scriptie en de stage. Zo poogt de opleiding altijd om de student stage te laten lopen bij het kantoor van zijn of haar voorkeur. Studenten mogen ook voorkeuren uitspreken over de afdeling binnen het kantoor waar ze stage gaan lopen. De studenten zijn daarnaast vrij om een eigen scriptieonderwerp te kiezen. Daarnaast kan de student een voorkeur uitspreken voor een bepaalde scriptiebegeleider en deze wens wordt meestal gehonoreerd.

Gedurende de stage zijn de studenten twee maanden werkzaam op een kantoor. Studenten worden geïnformeerd over hun stageplek direct na de toelating tot de opleiding. Ze kunnen onder meer informatie vinden in de stagehandleiding. Een docent vanuit de opleiding is de stagecoördinator van de student. Voor de dagelijkse begeleiding heeft de student ook een begeleider vanuit het kantoor. Mochten studenten tegen een probleem aanlopen gedurende de stage, dan kunnen zij ook terecht bij de technisch coördinator. De technisch coördinator bezoekt iedere student op zijn of haar stageplek, iets wat door studenten zeer gewaardeerd wordt. Het panel is van mening dat de begeleiding rondom om de stage goed geregeld is en dat studenten voldoende ondersteuning en begeleiding ontvangen vanuit de opleiding.

De scriptie werd door verschillende gesprekspartners aangewezen als de meest vertragende factor in de opleiding. Vanuit de vorige visitatie in 2014 kwam de aanbeveling om de doorlooptijd van de scriptie te beperken. De opleiding heeft dit opgepakt door de scriptievoorlichting van maart naar het najaar te verplaatsen en biedt studenten de optie om de scriptie in 10 maanden te schrijven (het nominale traject). Studenten ontvangen een heldere scriptiehandleiding met daarin onder meer handvatten voor begeleiding, inlevermomenten en het opstellen van een scriptieplan. Zij krijgen een begeleider toegewezen op basis van beschikbaarheid en het gekozen onderwerp. Het panel heeft met genoegen geconstateerd dat studenten dankzij het duidelijke scriptietraject in principe in staat gesteld worden de opleiding nominaal af te ronden. Het panel constateert echter ook dat het nominale traject op gespannen voet staat met de door de opleiding genoemde mogelijkheid om een scriptie te schrijven over een vakinhoudelijk probleem waarmee studenten tijdens de stage worden geconfronteerd. Wellicht mede daarom kiezen studenten zelden voor het nominale traject en zij hebben doorgaans ook andere redenen om langer over hun scriptie te doen. Vaak lopen studenten namelijk vertraging op omdat ze extra vakken kiezen, een tweede stage volgen of zelf besluiten de scriptie uit te stellen zodat ze zich op de stage kunnen richten.

Na lezing van een aantal scripties (zie ook standaard 4) heeft het panel geconstateerd dat in de scriptiebegeleiding momenteel niet sterk gestuurd wordt op de keuze voor en het gebruik van onderzoeksmethodiek, hoewel dit wel in de scriptiehandleiding wordt benoemd. Het raadt de opleiding aan te zorgen dat in de scriptiebegeleiding expliciet aandacht wordt besteed aan het gebruik van wetenschappelijke methodiek en verantwoording hiervan in het eindproduct.

Onderwijsgevend personeel

De opleiding kent 10 vaste docenten in fulltime en parttime aanstellingen, die nagenoeg allen gepromoveerd zijn en actief zijn als onderzoekers. Vrijwel alle docenten zijn daarnaast werkzaam in de ondernemingsrechtelijke praktijk of de rechterlijke macht. De opleiding werkt met een relatief groot aantal gastdocenten: 13 op het moment van visiteren. De samenwerking tussen de vakdocenten en gastdocenten verloopt volgens het panel goed dankzij de inbedding van de gastcolleges in de reguliere colleges. De afstemming tussen vakdocenten onderling en tussen vak- en gastdocenten gebeurt voornamelijk op informele wijze; het panel begreep dat dit contact frequent en goed verloopt. Docenten van opeenvolgende vakken houden elkaar op de hoogte van zaken rondom het lopende studentencohort en zorgen zo voor overdracht. De opleidingscoördinator houdt jaarlijks evaluerende gesprekken met de vakcoördinatoren over hun vak en bewaakt de coherentie van de gehele opleiding. Het panel is positief over de kwantiteit van het onderwijsgevend personeel en de inhoudelijke samenstelling van het docententeam, en waardeert de samenwerking tussen de vakdocenten en gastdocenten. Ook studenten zijn hierover positief.

In 2014 is de aanbeveling gegeven om het aantal docenten dat een Basis Kwalificatie Onderwijs (BKO) bezit te vergroten. De opleiding is hiermee aan de slag gegaan: twee docenten binnen de opleiding bezitten een Senior Kwalificatie Onderwijs (SKO), een derde zit momenteel in het traject en twee andere docenten hebben een BKO. In ieder vak participeert minstens één docent met een BKO of een SKO, met uitzondering van het vak American Company Law. Dit vak wordt gegeven door een Amerikaanse hoogleraar die bewust probeert vanuit de Amerikaanse, interactieve onderwijscultuur te onderwijzen. Een aantal hoogleraren heeft een dermate kleine aanstelling dat zij daardoor universitair gevrijwaard zijn van het behalen van een BKO. Het panel vindt het een goede zaak dat meer docenten in het bezit zijn van een BKO of een SKO. Het zou graag zien dat deze stijgende lijn wordt doorgezet door ook docenten met een kleine aanstelling het BKO-traject te laten doorlopen.

Overwegingen

Het programma van de masteropleiding Ondernemingsrecht is volgens het panel logisch en goed doordacht. De opleiding zit inhoudelijk goed in elkaar en treft een goede balans tussen haar wetenschappelijke oriëntatie, mede door de samenwerking met onderzoeksinstituut ZIFO, en de focus op de ondernemingsrechtelijke praktijk. Het panel is van oordeel dat de opleiding studenten een onderwijsleeromgeving biedt die hen in staat stelt om de beoogde leerresultaten te realiseren. Hoewel de meeste studenten de opleiding als intensief ervaren en er langer dan een jaar over doen om de studie af te ronden, is het programma volgens het panel in principe studeerbaar. Het stage- en scriptieproces zijn duidelijk en goed vormgegeven. Wel raadt het de opleiding aan de studenten in het scriptieproces expliciet te onderwijzen in het gebruik van wetenschappelijke methodiek en de verantwoording hiervan in hun eindproduct.

Door aanpassingen en verbeteringen in het curriculum hebben studenten geen keuzeruimte binnen het programma. Het panel vindt dit geen probleem, omdat cohortvorming zo in de hand wordt gewerkt en studenten in de stage en scriptie toch eigen accenten kunnen leggen. Het panel is tevreden over de verscheidenheid aan werkvormen die de opleiding biedt en noemt het een mooi divers palet. Door de kleinschaligheid bestaat er een grote mate van interactie binnen de colleges. Het panel heeft de indruk gekregen dat er sprake is van een gemotiveerde, tevreden en hechte groep studenten. De studenten zijn te spreken over het inhoudelijke niveau van de docenten, het praktijkgerichte karakter van de opleiding en de goede begeleiding door de docenten, de opleidingsdirecteur en technisch coördinator. Het panel is positief over de community-vorming onder de studenten van de opleiding Ondernemingsrecht.

Het panel stelt vast dat het team van docenten inhoudelijk en didactisch voldoende gekwalificeerd is. Vaste docenten en gastdocenten vormen een sterk team dat voor goede onderlinge afstemming zorgt en in de colleges de brug slaat tussen de theorie en de praktijk. Het panel is blij te constateren dat meer docenten een BKO of SKO bezitten dan in de vorige visitatie, en adviseert de opleiding deze

stijgende lijn voort te zetten. Ook docenten met een kleine aanstelling zouden volgens het panel een BKO moeten behalen.

Conclusie

Masteropleiding Ondernemingsrecht: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoet'.

Standaard 3: Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Bevindingen

Het toetsbeleid van de masteropleiding Ondernemingsrecht volgt het beleid van de faculteit Rechtsgeleerdheid aan de VU. Het vorige panel adviseerde de opleiding het toetsbeleid te actualiseren en in lijn te brengen met het facultair beleid. Daarnaast adviseerde het panel uit 2014 de toetsvormen beter in lijn te brengen met de beoogde leerresultaten en voor meer gevarieerde toetsvormen te kiezen. Het huidige panel constateert dat de opleiding beide aanbevelingen heeft opgevolgd. Het panel heeft het toetsplan bekeken en constateert dat alle eindtermen door het programma heen worden getoetst. In plaats van voornamelijk schriftelijke tentamens, bestaan de toetsvormen nu ook uit presentaties, take-home-tentamens, optreden als referent en opponent, papers en opdrachten. Het panel ziet dit als een duidelijke verbetering. Studenten meldden het panel dat zij het niveau en de verdeling van toetsing binnen de opleiding als goed ervaren. Het panel stelt ook vast dat de studenten ruime feedback ontvangen op hun schriftelijk werk: de docenten bespreken doorgaans de feedback en de becijfering met de studenten persoonlijk.

Het panel is tevreden over de beoordelingswijze van de stage. De studenten schrijven een stageverslag, dat getoetst wordt door de stagecoördinator van de masteropleiding. Het stageverslag beschrijft de activiteiten die de studenten hebben ontplooid tijdens hun stage (waarvan drie activiteiten worden uitgediept) en bevat een reflectie van de student op het eigen functioneren tijdens de stage. Bij de beoordeling van de stage weegt de stagecoördinator de input vanuit de stageverlener sterk mee, wat het panel terecht vindt.

Ook de toetsing van de scriptie is volgens het panel helder vormgegeven en duidelijk in een scriptiehandleiding beschreven. Vanuit de vorige visitatie kreeg de opleiding de aanbevelingen om de plagiaatcontrole standaard uit te voeren bij de scriptiebeoordeling en de beoordeling uitgebreider te motiveren. Het panel heeft geconstateerd dat aan de eerste aanbeveling is voldaan: de plagiaatcontrole is een vereiste geworden en staat op het beoordelingsformulier aangegeven. Ook de tweede aanbeveling is opgevolgd. De opleiding gebruikt momenteel standaard beoordelingsformulieren. Volgens het panel is hierdoor de scriptiebeoordeling meer gestandaardiseerd en transparanter geworden.

Het panel constateert op basis van de eindwerken die het heeft gelezen dat de cijfers die worden gegeven soms aan de hoge kant zijn, zonder dat altijd duidelijk is toegelicht waarom dat zo is of hoe de verschillende criteria op het beoordelingsformulier tegen elkaar zijn afgewogen. Om de motivering van de beoordeling van met name hoge cijfers duidelijker naar voren te laten komen, adviseert het panel de opleiding na te gaan of het formulier alle criteria binnen een scriptiebeoordelingsproces dekt. Door de criteria op het formulier nader te specificeren, wordt de beoordelaar gemotiveerd om nadere onderbouwing van het cijfer te geven en transparanter te zijn over de totstandkoming daarvan. Daarnaast kan op het formulier meer plaats worden ingeruimd voor de beoordeling door de tweede beoordelaar. Op het huidige formulier is de ruimte daarvoor erg beperkt.

Examencommissie

De masteropleiding Ondernemingsrecht valt onder de facultaire examencommissie van Rechtsgeleerdheid. Het panel constateert dat de commissie haar wettelijke borgingstaak proactief vervult. Zo toetst de examencommissie de kwaliteit van de schriftelijke tentamens op twee manieren. Ten eerste laat ze de multiple choice-vragen extern analyseren; de open vragen worden

geanalyseerd via een zelfontwikkelde tool. De gegevens die uit deze analyses voortkomen loopt de examencommissie na op onregelmatigheden. Zo zijn recentelijk de resultaten van het vak Masterclass ondernemingsrecht via deze tool geanalyseerd. Ten tweede voert de examencommissie periodieke steekproeven uit om de kwaliteit van de scripties en de scriptiebeoordelingen te toetsen. Het panel is tevreden over de gedegen en proactieve wijze waarop de examencommissie de kwaliteit van de schriftelijke toetsen waarborgt.

De examencommissie ziet daarnaast toe op de kwaliteit van examinatoren, die ze aanwijst. Zij heeft daarvoor een uitgebreide set richtlijnen. Wanneer een docent niet aan de richtlijnen voldoet, bijvoorbeeld omdat deze geen BKO heeft, bepaalt de commissie of de docent als examinator mag optreden. Het panel is ervan overtuigd dat de commissie hierin goede en onderbouwde oordelen velt, maar wijst er wel op dat deze werkwijze de transparantie en standaardisering van de kwaliteitsborging niet bevordert. De commissie heeft het voornemen de beleidsregels nader vast te leggen om meer zicht te krijgen op de rechtszekerheid en borging van toetsing. Het panel juicht dit voornemen toe en adviseert de examencommissie om bijvoorbeeld formele criteria vast te stellen op basis waarvan een docent zonder BKO wel examinatorbevoegdheid verkrijgt van de commissie.

Overwegingen

Het panel stelt vast dat de toetsing binnen de masteropleiding Ondernemingsrecht adequaat en passend is vormgegeven. Het panel is tevreden over de variëteit aan toetsing die de opleiding biedt. Het is positief over de manier waarop de beoordeling van stage en scriptie is vormgegeven. Volgens het panel is het invoeren van het standaard beoordelingsformulier voor de scriptie een verbetering. Het panel adviseert de opleiding te overwegen om de criteria op het formulier nader te specificeren om de motivatie van met name de hogere cijfers beter duidelijk te maken. Daarnaast kan op het formulier meer plaats worden ingeruimd voor de beoordeling door de tweede beoordelaar.

Het panel trof een examencommissie die haar borgingstaak proactief uitvoert, onder meer door de analyse van schriftelijke toetsen, checks op de scripties en de aanwijzing van examinatoren. Volgens het panel zou de kwaliteitsborging nog verbeterd kunnen worden door de beleidsregels van de commissie in grotere mate vast te leggen. Het ondersteunt dan ook het voornemen van de commissie om dit meer te gaan doen.

Conclusie

Masteropleiding Ondernemingsrecht: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoet'.

Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Bevindingen

Kwaliteit eindwerken

Het panel heeft een selectie van 15 eindwerken bestudeerd en constateert dat de studenten de beoogde leerresultaten realiseren. De studenten behandelen voor het vakgebied relevante onderwerpen, waarbij ze zinnige vraagstellingen formuleren. Het panel constateert dat de inleiding van de scripties soms niet goed aansluit op de conclusie en dat de schrijfstijl af en toe van mindere kwaliteit is. Met betrekking tot methodengebruik ziet het panel ruimte voor verbetering. Het panel stelt dat de verantwoording van de methodiek in sommige gelezen scripties mager is en in andere geheel ontbreekt (zie ook standaard 2). Eén scriptie valt op door een uitstekend gebruik van een empirisch-juridische onderzoeksmethode met een goede verantwoording en uitwerking daarvan.

Functioneren alumni

Het gerealiseerde niveau valt ook af te leiden uit de positie van de afgestudeerden op de arbeidsmarkt. Ongeveer de helft van de studenten komt na het afstuderen terecht bij een van de 14 kantoren waar de opleiding mee samenwerkt. Studenten kunnen regelmatig aan de slag bij hun

stagegever. Uit het gesprek met vertegenwoordigers van het werkveld bleek dat zij tevreden zijn met het niveau van de afgestudeerden: de masteropleiding vormt een robuuste opleiding in het ondernemingsrecht. Daarnaast zijn ze van mening dat de inhoud van de opleiding in goede mate actueel blijft door de jaren heen. Afgestudeerden die elders gaan werken, komen op passende posities, veelal bij andere kantoren, terecht. Enkele alumni kiezen voor een wetenschappelijke carrière en maken de vervolgstap naar een PhD, wat volgens het panel een indicatie is van het wetenschappelijke gehalte van de masteropleiding. De alumni die het panel sprak waren enthousiast over de opleiding en de mate waarop die hen voorbereidde op het werkveld. De opleiding beschikt over een alumnicommissie, bestaande uit twee docenten, vier alumni en twee studenten. Het panel is over deze commissie te spreken: alumni blijven bij de opleiding betrokken en vervullen een netwerkfunctie voor uitstromende afgestudeerden.

Overwegingen

Op basis van de gesprekken met de alumni en de bestudeerde eindwerken constateert het panel dat de studenten de beoogde leerresultaten realiseren. Alle scripties zijn van voldoende niveau. Wel ziet het panel in een aantal scripties ruimte voor verbetering met betrekking tot het gebruik en de verantwoording van onderzoeksmethodiek. De alumni die het panel sprak zijn tevreden over de genoten opleiding en de mate waarop die op de arbeidsmarkt aansluit. Afgestudeerden van de opleiding komen doorgaans goed terecht, hetzij bij een van de 14 grote kantoren, hetzij elders in de beroepspraktijk of in een PhD-positie.

Conclusie

Masteropleiding Ondernemingsrecht: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoet'.

ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het panel oordeelt dat de masteropleiding Ondernemingsrecht aan de Vrije Amsterdam aan de vier standaarden voldoet. De opleiding beschikt in ruimtelijke mate over de basiskwaliteit op iedere standaard. Het panel adviseert derhalve positief over de heraccreditatie van de opleiding.

Conclusie

Het panel beoordeelt de *masteropleiding Ondernemingsrecht* als 'positief'.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER

Inleiding

Voor u ligt het herziene Domeinspecifiek Referentiekader Rechtsgeleerdheid. Dit kader schetst de uitgangspunten van waaruit opleidingen invulling geven aan hun curricula. Het geeft aan wat mag worden verwacht van de inhoud en het niveau van opleidingen, wat opleidingen beogen te bereiken en wat de maatschappij derhalve kan verwachten van een afgestudeerde bachelor- en masterjurist. Het kader is nadrukkelijk geschreven voor de wetenschappelijke bachelor- en masteropleidingen, die op basis van door hun zelf gekozen eindkwalificaties tot de Visitatiegroep Rechtsgeleerdheid behoren of, in het kader van een zogenaamde Toets nieuwe opleiding, willen gaan behoren.

Het kader geeft geen uitputtende lijst aan van rechtsgebieden of juridische relevante aandachtsgebieden waartoe die opleidingen zich zouden moeten beperken. Evenmin rangordes, antwoorden op methodologische discussies of de wijze waarop een opleiding invulling geeft aan beroepseisen. Elke opleiding geeft zelf aan waar zij denkt te staan op die grote rechtsgeleerde wereldkaart. Formeel doet zij dat in de onderwijs- en examenregeling, materieel in de documenten die aan visitatiecommissies worden aangeboden bij het verzoek tot beoordeling van een opleiding ten behoeve van accreditatie.

Wat wel wordt aangetroffen is een blauwdruk van hetgeen de wetenschap en maatschappij mag verwachten van een afgestudeerde, academisch opgeleide jurist - en dus van een juridische opleiding - in termen van kennis, attitude en vaardigheden. Dat het kader is herzien betekent geenszins dat de onder het oude kader aangeboden opleidingen niet meer van deze tijd zouden zijn. In tegendeel, ook het vorige kader droeg de opleidingen al op om open te staan voor nieuwe ontwikkelingen zoals de mondialisering van de maatschappij en de informatisering van de samenleving. Nadrukkelijker dan voorheen zijn in dit kader de kennis, attitude en vaardigheden die met hedendaagse ontwikkelingen samenhangen omschreven en worden opleidingen uitgedaagd daar in hun doestellingen en eindkwalificaties ook blijf van te geven.

Het Disciplineoverleg Rechtsgeleerdheid denkt met dit Domeinspecifiek Referentiekader enerzijds de visitatiecommissies die de komende jaren opleidingsbeoordelingen moeten uitvoeren binnen de Visitatiegroep een adequate basis te hebben aangereikt om die beoordeling te kunnen uitvoeren. Anderzijds geeft het de noodzakelijke ruimte om een eigen, zo men wil onderscheidend, gezicht te geven aan de afzonderlijke opleidingen die in deze breed samengestelde Visitatiegroep worden aangeboden.

Utrecht, december 2015

Namens disciplineoverleg Raad van Decanen Rechtsgeleerdheid,

Prof.mr. A.M. Hol,
voorzitter

Totstandkoming

Op 18 december 2015 heeft het disciplineoverlegorgaan Raad van Decanen Rechtsgeleerdheid (RDR) dit domeinspecifiek referentiekader vastgesteld, ten behoeve van opleidingsbeoordelingen van de Visitatiegroep WO Rechtsgeleerdheid. Het betreft een gezamenlijk kader domeinspecifieke eisen voor alle rechtsgeleerde bachelor- en masteropleidingen die de juridische faculteiten van de Nederlandse universiteiten aanbieden. Voorliggend domeinspecifiek referentiekader vervangt het referentiekader dat in december 2009 door de toenmalige Raad van Decanen Rechtsgeleerdheid is vastgesteld.

Onder opleiding wordt hierna uitsluitend verstaan: een opleiding die is opgenomen in het Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs (CROHO). Waar hierna over 'jurist' wordt gesproken, wordt bedoeld op de academisch opgeleide juristen, tenzij anders vermeld.

1. Rechtswetenschappelijke opleidingen en beroepen in maatschappelijke context

Rechtsgeleerde bachelor- en masteropleidingen hebben tot doel disciplinebekwame en maatschappelijk betrokken juristen op te leiden en te vormen, met een kritische, academische geest, die in staat zijn zelfstandig probleemsituaties te ontleden teneinde een oplossing te formuleren. Daartoe moeten zij analytisch, kritisch evaluatief, maar ook synthetisch kunnen denken. Het wetenschappelijk niveau en de maatschappelijke relevantie van de opleiding moeten zijn gegarandeerd. Communicatieve vaardigheden, informatievaardigheden en onderzoeksvaardigheden hebben nadrukkelijk een plaats in de opleidingen, waarbij voldoende aandacht is voor actuele ontwikkelingen in relatie tot hun maatschappelijke achtergrond. De academische opleiding tot jurist dient als het ware "in context" te worden beschouwd.

De relatie tussen het recht en de samenleving verandert voortdurend. De samenleving is pluriform en kent een mondiale oriëntatie, waardoor zij almaar complexer wordt. Die ontwikkeling geldt ook voor het recht. Het recht bestaat al lang niet meer alleen uit Nederlandse wetgeving en rechtspraak, maar ontstaat evenzeer in interactie met internationale en Europese regelgeving en rechtspraak, via beleidsregels, aanbevelingen, convenanten, zelfregulering, Europese harmonisatie, beïnvloeding door rechtsvergelijking, enzovoorts. Burgers zijn mondig, het aantal rechtsregels blijft groeien en de samenleving is sterk gejuridiseerd. Europese integratie en mondialisering maken Europees recht, internationaal recht steeds belangrijker. De informatiemaatschappij van de 21e eeuw en haar juridische problemen, maar ook de verwachtingen die de samenleving heeft ten aanzien van het recht, trekken zich steeds minder aan van landsgrenzen, terwijl aan de andere kant de traditionele grenzen in juridische en maatschappelijke zin opnieuw aan belang winnen. Een afgestudeerd jurist moet, in welke context hij of zij ook komt te werken, daarom steeds vaker alert zijn op rechtssystemen en rechtsculturen van andere landen.

Binnen de visitatiegroep Rechtsgeleerdheid worden opleidingen aangeboden die voorzien in de vraag naar academisch breed geschoolde juristen, generalisten, in het bijzonder voor de eerstelijns advisering en beleidsvoorbereiding en overigens op een veelheid aan plaatsen op de arbeidsmarkt. Daarnaast zijn er gespecialiseerde masteropleidingen die voorzien in afgestudeerden die zich kunnen ontwikkelen tot academisch geschoolde specialisten en die zich op hun terrein kunnen meten met hun academische beroepsgenoten waar ook ter wereld. En tot slot zijn er opleidingen juist meer zijn gericht op verbreding van het rechtsgebied waarover de opleiding zich uitstrekt.

Juristen werken in uiteenlopende functies en rollen. Er zijn meer juristen werkzaam buiten de traditionele juridische (toga)beroepen dan daarbinnen. De juridische opleidingen bereiden voor op deze traditionele beroepen, maar evenzeer op een veelheid aan andere werkzaamheden waarvoor academische attitude, kritische analyse, schrijf- en spreekvaardigheid vereist zijn en juridische deskundigheid gewenst is. De juridische opleidingen richten zich daarom niet alleen op de beroepsvereisten voor advocatuur, rechterlijke macht, fiscaliteit en notariaat, de zogenaamde togaberoepen, ook al vormen de beroepsvereisten de kern van bepaalde opleidingen. Alle opleidingen streven een goede afstemming na met de arbeidsmarkt door het onderhouden van contacten met het afnemend beroepenveld. Dat gebeurt onder meer via contacten met

beroepsorganisaties en werkgevers, door middel adviesraden, met alumni, met gastdocenten, stages en loopbaanoriëntatie. Daarnaast moet een bachelorjurist voor wat betreft (onderzoeks)vaardigheden voldoende zijn toegerust om in beginsel te kunnen worden toegelaten tot een rechtsgeleerde (onderzoeks)master en een masterjurist tot een promotietraject, ook al kiest slechts een heel klein deel van de afgestudeerden voor een carrière als onderzoeker.

In de ruim tien jaar dat de bachelor-masterstructuur bestaat heeft zich geen nadrukkelijk beroepsperspectief voor de academisch opgeleide bachelorjurist ontwikkeld en bestaat er geen duidelijk identificeerbare arbeidsmarkt voor afgestudeerden met uitsluitend een academische bacheloropleiding (LL.B). Veel afgestudeerde bachelors werken in een juridisch relevante omgeving, maar daaruit is vooralsnog geen vertaalslag te maken die noodzaakt tot specifieke beroepsvaardigheidseisen voor een bacheloropleiding. De arbeidsmarkt voor academisch opgeleide juristen geeft nog steeds de voorkeur aan juristen met een afgeronde masteropleiding. Veruit de meeste studenten in de universitaire juridische opleidingen kiezen er daarom voor om na een bacheloropleiding ook een masteropleiding af te ronden. Niet alleen vanwege het verruimde arbeidsmarktperspectief, maar ook omdat het een wettelijke eis is voor de toegang tot de togaberoepen.

Ook bacheloropleidingen streven er niettemin naar om studenten voor te bereiden op hun toekomstig bestaan als jurist. Dat kan door die beroepspraktijk herkenbaar te doen zijn in de inhoud en de samenstelling van het onderwijsprogramma, maar ook via extracurriculaire activiteiten en loopbaanvoorbereiding.

Een 'jurist' is met de komst van juridische HBO-opleidingen niet meer als vanzelfsprekend iemand met een universitair getuigschrift dat kwalificeert voor de traditionele juridische beroepen (zittende en staande magistratuur; advocatuur; notariaat, belastingadviseur); een meester in de rechten (mr.).

Hoewel ook de juristen met een HBO-opleiding de titel Bachelor of Laws (LL.B) mogen voeren, is er een duidelijk verschil tussen de HBO-opleidingen en de academische rechtswetenschappelijke opleidingen. Het onderscheidend kenmerk is dat in wetenschappelijke (juridische) opleidingen de fundamentele worden gelegd voor het eigen maken van de methode van rechtswetenschappelijk onderzoek, zoals tot uiting gebracht in de eindkwalificaties van de opleidingen. Dit komt vooral naar voren in de inhoud van het programma, de diepgang en de wijze waarop het recht wordt benaderd. De academische bachelor- en masteropleidingen richten zich op het opleiden van juristen die onafhankelijk en kritisch hebben leren denken, die niet alleen antwoorden op vragen leren vinden, maar evenzeer vragen blijven stellen bij de antwoorden. De toegang tot de traditionele togaberoepen is wettelijk geregeld en vereist zowel een academische bachelorgraad (LL.B) als de graad Master of Laws (LL.M).¹

De LL.M-jurist zal in Nederland – en met name in de uitoefening van genoemde togaberoepen - in de meeste gevallen de equivalente titel meester in de rechten (mr.) voeren.

2. Mogelijkheden tot (inter)nationale vergelijking

Zowel buiten als binnen Europa worden rechtswetenschappelijke opleidingen gekenmerkt door hun zeer uiteenlopende inbedding en structuur, grote verschillen in toelating en studieduur. Daarnaast kennen alle landen afzonderlijke regelgeving ten aanzien van de toegang voor afgestudeerde juristen tot de advocatuur, rechterlijke macht, fiscaliteit en notariaat, welke van invloed is op de oriëntatie en het beoogde eindniveau. Curricula van opleidingen kunnen uiteraard worden vergeleken, maar een serieuze internationale benchmark van doelstellingen, niveau en oriëntatie van rechtswetenschappelijke opleidingen is vooralsnog niet mogelijk.

¹ Bij Koninklijk besluit van 18 september 2008 (Stb. 2008, 383) de beroepsvereisten voor advocatuur en rechterlijke macht, en notaris gewijzigd in verband met de gelijkstelling in het kader van de vereisten voor toetreding tot gereguleerde juridische beroepen, van de aan een hogeschool verkregen graad Bachelor, bij afronding van de opleiding HBO-rechten met een schakelprogramma, met de aan een universiteit verkregen graad Bachelor op het gebied van het recht. Het schakelprogramma omvat onderwijseenheden op het gebied van recht die worden aangeboden door een universiteit of de Open Universiteit met een totale studielast van ten minste 60 studiepunten.

De Duitse benchmarkorganisatie CHE staat niet open voor buitenlandse rechtenopleidingen, terwijl dat al wel is gedaan ten aanzien andere disciplines.² Ook het EU-project Tuning Sectoral Framework for Social Sciences leidde niet tot een geharmoniseerde set van eindkwalificaties van en voor juridische opleidingen.³ Er zijn enkele nationale buitenlandse benchmarks van juridische opleidingen beschikbaar, zoals de Benchmarks for Law in Groot-Brittannië, waarin de vereiste kennis, vaardigheden en attitude van bachelors en masters zijn vastgelegd voor visitatie en accreditatie van de opleidingen aldaar.⁴ Bovendien is de bruikbaarheid hiervan voor continentaal-Europese opleidingen beperkt vanwege de grote verschillen tussen de rechtssystemen van Common Law en Civil Law.

De Bologna- en Lissabonakkoorden hebben zeker op de inhoud van het juridisch onderwijs in de EU een harmoniserend effect gehad. In het kader van de toetreding tot de EU hebben nieuwe EU-lidstaten hun opleidingen vaak al op de bachelor-masterstructuur gebaseerd, de oude lidstaten zijn nog doende om hun onderwijssystemen te hervormen en te harmoniseren. Daarbij wordt soms gekozen voor oplossingen die juist de onderlinge vergelijkbaarheid weer bemoeilijken, zoals bijvoorbeeld in Duitsland, dat zich juist naar een gevarieerder opleidingsaanbod door ontwikkelt.⁵ Dit alles leidt tot de conclusie dat een serieuze internationale vergelijking van doelstellingen, niveau en oriëntatie van rechtswetenschappelijke opleidingen vooralsnog niet mogelijk is of in ieder geval niet zinvol is.

Voor wat betreft de vergelijking van opleidingen op nationaal niveau kan worden vastgesteld dat tussen de juridische faculteiten in Nederland veel informatie-uitwisseling en afstemming plaatsvindt, onder andere over onderwijsvernieuwingen, onderzoek, de interpretaties van accreditaties en de invulling van de beroepsvereisten. Er is geregeld landelijk overleg tussen de decanen in de RDR; afgeleid daarvan komen zo nodig de portefeuillehouders onderwijs en de directeurs bedrijfsvoering bij elkaar om onderwijsgerelateerde, organisatorische en financiële onderwerpen te bespreken en ervaringen en gegevens uit te wisselen. Ten slotte vindt er regelmatig landelijk overleg en afstemming plaats op ambtelijk niveau in het Landelijk Overleg Beleidsmedewerkers. De RDR en de afzonderlijke faculteiten doen bovendien hun voordeel met de *good practices* die visitatiepanels constateren en waarvan zij in de beoordelingsrapportages aan de NVAO verslag doen. De RDR is in gesprek met vertegenwoordigers van het divers samengestelde, afnemende beroepenveld. Zo overlegt de RDR met de Raad voor de Rechtspraak en de Nederlandse Orde van Advocaten om ter precisering van de toepasselijke wettelijke bepalingen een standaard vast te stellen voor het 'civiel effect' van juridische opleidingen. Dat gebeurt in de vorm van een convenant.

Er kan derhalve worden gesteld dat enige vorm van nationale *benchmarking* plaatsvindt, doorgaans in een informele sfeer, behalve daar waar het nationale onderwijsvisitaties betreft en de beperkingen met betrekking tot voornoemd convenant. In dat kader voert het discipline-overleg ook formele taken uit.

3. Beroepsvereisten

Bij en krachtens de wet is de toegang tot de rechterlijke macht, de advocatuur en het notariaat geregeld. In de praktijk betekent dit dat er eisen worden gesteld aan de inrichting van bachelor- en masteropleidingen die moeten voorzien in toelating tot vervolgoopleidingen die opleiden voor functies in de rechterlijke macht, de advocatuur, het notariaat en de fiscaliteit.

² Gemeinnütziges Centrum für Hochschulentwicklung: www.che.de.

³ Uit het eindrapport van 2012: 'Consequently, even the proto list of the competences required by students and future practitioners of law are still at this stage no more than embryonic.' Tuning Sectoral Framework for Social Sciences – Final Report, 2008, blz. 45. Zie verder de landenoverzichten in annex 4 behorende bij het rapport (<http://tuningacademy.org/sqf-social-sciences/?lang=en>).

⁴ Er is een herziene versie in concept verschenen: Subject Benchmark Statement Law: Draft for Consultation March 2015 (<http://www.qaa.ac.uk/en/Publications/Documents/SBS-consultation-Law-15.pdf>).

⁵ Neue Wege in der Juristenausbildung, Essen, 2010, http://www.stifterverband.info/wissenschaft_und_hochschule/lehre/juristenausbildung/.

De opleidingen die voor voorbereiding op de vervolgoopleidingen kiezen, maken dat in hun onderwijs- en examenregeling duidelijk door daarin de wettelijke beroepsvereisten en de nadere precisering ervan in het convenant, als hiervoor beschreven, nadrukkelijk op te nemen. De examencommissies van deze opleidingen zullen daartoe specifieke verklaringen afgeven, op basis waarvan de vervolgoopleidingen kunnen bepalen of een opleiding aan bedoelde eisen voldoet.

4. Eindkwalificaties van de bachelor- en masteropleidingen

Op basis van nationale en relevante internationale vergelijkingen van eindkwalificaties bij vergelijkbare opleidingen en in een poging een maximale aansluiting te realiseren op het - zeer diverse - beroepenveld, maakt iedere rechtswetenschappelijke opleiding keuzes bij het opstellen van de eindkwalificaties. Deze maken deel uit van de Onderwijs- en Examenregeling (OER) van een afzonderlijke opleiding. Binnen deze eindkwalificaties komen ten minste drie categorieën aan de orde.

A. Kennis en inzicht

De afgestudeerde jurist beheerst de juridische kernleerstukken van het rechtsgebied of de rechtsgebieden waarop de opleiding zich oriënteert. Dat geldt zowel voor de materiële en formele, als voor de historische en theoretische aspecten ervan.

Parate kennis alleen is echter niet voldoende. Opleidingen streven daarom naar het ontwikkelen van 'werkelijk inzicht in het recht' bij hun studenten, in een academische omgeving waarin de 'waaromvragen' kunnen bloeien. Dat betekent dat naast de vorenbedoelde vakinhoudelijke kennis, methoden worden gedoceerd waarmee de nieuwste relevante ontwikkelingen en veranderingen kunnen worden bijgehouden. Inzicht in verschillen tussen grote juridische families (zoals tussen *common* en *civil law*), in de historische en filosofische ontwikkeling van het recht en voor zover de aard van de opleiding dit vereist of toelaat, in de methode van rechtsvergelijking, kunnen worden geïntegreerd in het onderwijs. De afgestudeerde jurist moet aldus in staat zijn om permanent zijn juridische kennis te actualiseren en zich eventueel op nieuwe terreinen te specialiseren.

B. Academische en juridische vaardigheden

Het voorgaande veronderstelt een groeiende nadruk op het verwerven van academische en juridische vaardigheden: (een leven lang) leren en het verwerven van een internationale attitude. Het veronderstelt ook dat de afgestudeerde jurist in staat is te reflecteren op het recht en maatschappelijke vraagstukken kan vertalen naar de taal die het recht hanteert om die vragen op te lossen. Tijdens de opleiding wordt de student gestimuleerd te zoeken naar vragen en problemen én naar antwoorden en oplossingen; hij wordt in staat gesteld een analytisch vermogen te ontwikkelen en hij leert kritisch te denken, te schrijven en te presenteren.

Daarbij is het vermogen om een juridische casus te kunnen formuleren en op te lossen essentieel. De afgestudeerde jurist dient daarvoor in staat te zijn op adequate wijze de relevante feiten te kunnen verzamelen, te verwerken en te waarderen en de rechtsregels daarop toe te passen. Van de jurist wordt verwacht dat hij een maatschappelijk probleem juridisch kan duiden en mogelijke handelingsrichtingen weet te schetsen.

Een jurist moet bovendien in staat zijn juridische kennis en een juridisch oordeel schriftelijk en mondeling aan vakgenoten, maar ook in andere professionele omgevingen over te dragen. Daarmee staat de taal als werkinstrument van de jurist centraal. Een correcte, goede en heldere mondelinge en schriftelijke beheersing van de Nederlandse taal (of van de Engelse taal indien de voertaal van de opleiding (deels) Engelstalig is) is onontbeerlijk. Daarbij dienen studenten tijdens hun opleiding, indien dit voor die opleiding relevant is, gelegenheid te krijgen kennis op te doen van de Engelse juridische terminologie in de huidige maatschappelijke context.

C. Academisch burgerschap / attitude

Tijdens de opleiding moet de aankomende jurist zich de rechtscultuur of de rechtsculturen eigen maken. Hij moet een beroepsethische houding ontwikkelen en zich ervan bewust zijn in welke

maatschappelijke context het recht functioneert en wat, in samenhang daarmee, zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid is. Het onderwijs en de onderwijsomgeving zijn de student hierbij behulpzaam. Het is belangrijk dat het onderwijs zodanig is ingericht dat maatschappelijke interesse wordt gestimuleerd en dat een natuurlijke belangstelling wordt gewekt voor juridische vraagstukken en het juridisch denken, evenals voor de functie van het recht in de samenleving.

5. Eindniveau

Opleidingen dienen op transparante wijze aan te geven hoe studenten in staat worden gesteld het eindniveau te bereiken én op welke wijze studenten kunnen aantonen dat zij het eindniveau hebben bereikt. Daarvoor wordt de basis in de eerste plaats gevormd door de toetsresultaten, werkstukken en presentaties.

Voor de juridische bacheloropleidingen geldt dat het bereikte eindniveau ook wordt weerspiegeld in een bachelorscriptie, bachelorthesis of eindwerkstuk, de benaming doet er niet toe. Het beantwoorden van een rechtsvraag met behulp van erkende rechtswetenschappelijke methoden en het verslag van het uitvoeren van het onderzoek dat daaraan ten grondslag ligt vormen daarvan de kern.

De bachelorthesis - of een andere vorm van eindwerkstuk - heeft niet als doel aan te tonen dat alle eindkwalificaties van de bacheloropleiding zijn behaald. Belangrijke vaardigheden als mondelinge vaardigheden worden daarmee bijvoorbeeld niet getoetst, evenals het inzicht in alle voor de bacheloropleiding relevante rechtsgebieden. Daarnaast speelt ook het gegeven dat in de meeste juridische bacheloropleidingen slechts een relatief gering aantal studiepunten beschikbaar is voor het eindwerkstuk. In de juridische bacheloropleidingen staat doorgaans het opdoen van onderzoeksvaardigheden, in de vorm methoden- en techniekenvakken, niet centraal. Het opdoen van onderzoeksvaardigheden is onderdeel van de algemene academische vorming van juristen en gebeurt vooral bij de behandeling van de afzonderlijke rechtsgebieden. Het staat opleidingen bovendien vrij om accenten aan te brengen die de eigen kleur van een opleiding weergeven. Die kleur zal dan ook tot uitdrukking komen in het eindwerkstuk.

Voor de masterthesis geldt hetzelfde, met het verschil dat het verder ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden in de masteropleiding doorgaans een belangrijkere plaats inneemt, alleen al vanwege het feit dat het behalen van iedere juridische master in principe toegang geeft tot een promotietraject. Daarnaast worden er naast de reguliere masteropleidingen ook gespecialiseerde onderzoeksmasters aangeboden, waarin juist het opdoen van onderzoeksvaardigheden centraal staat. Bovendien wordt de ook voor de overige academische beroepspraktijk noodzakelijke verdieping pas in de masterfase bereikt. Dit komt onder andere tot uitdrukking in de plaatsing van de masterthesis in het curriculum, het doorgaans grotere aantal studiepunten dat in de master is ingeruimd voor het eindwerkstuk en de inhoudelijke eisen die daaraan worden gesteld.

6. Algemene kenmerken en doelstellingen van de bachelor- en masteropleidingen

Hierboven is reeds aangegeven dat het opleidingspalet breed is, zowel in aantal, in de gekozen specialisaties als in kleur. Dat neemt niet weg dat juridische opleidingen gemeenschappelijke kenmerken hebben – en moeten hebben. Deze kenmerken hoeven niet bij elke opleiding in dezelfde mate aanwezig te zijn, maar ze moeten in de kern van iedere juridische opleiding wel enige weerklink vinden. Hoe opleidingen dat concreet doen, ligt vast in de Onderwijs- en Examenregeling (OER) van een opleiding.

In rechtswetenschappelijke bacheloropleidingen staan de volgende kenmerken centraal:

- a. de maatschappelijke functie van het recht;
- b. de kernbegrippen van de voornaamste rechtsgebieden binnen het recht: het privaatrecht, het staatsrecht, het bestuursrecht, het strafrecht, het Europees recht, het internationaal recht en, voor fiscale en notariële opleidingen, het belastingrecht;
- c. het recht als samenhangend systeem;

d. de theoretische grondslagen en de historische ontwikkeling van het recht en, voor fiscale en notariële opleidingen, de economische aspecten van het recht.

In rechtswetenschappelijke masteropleidingen wordt de kennis van één of meerdere rechtsgebieden of specifieke onderwerpen daarbinnen, verder verdiept. Centrale kenmerken zijn:

- e. de maatschappelijke functie van het (rechts)gebied dat door de opleiding wordt bestreken, de grenzen alsook de betrekkelijkheid ervan;
- f. verdieping of verbreding van de kernbegrippen van één of meerdere rechtsgebieden (het privaatrecht, het staatsrecht, het bestuursrecht, het belastingrecht, het strafrecht, het Europees recht en het internationaal recht);
- g. de plaats van het bestreken rechtsgebied in het samenhangend systeem van het recht;
- h. de theoretische grondslagen en de historische ontwikkeling van het rechtsgebied en, voor fiscale en notariële opleidingen, economische aspecten van het recht.

Met academische juridische opleidingen wordt voorts beoogd:

- i. het verwerven van kennis van en inzicht in het recht, waarbij het recht wordt beschouwd mede in zijn Europese, internationale en rechtsvergelijkende context;
- j. te reflecteren op de grenzen van het recht, alsook de betrekkelijkheid ervan;
- k. het verwerven van academische en juridische vaardigheden. Daaronder wordt in dit kader verstaan:
 - 1. het vermogen om als een academicus over het recht na te denken;
 - 2. het vermogen om met vakgenoten en met niet-juristen vanuit de opgedane kennis en het verkregen inzicht te communiceren, gebruikmakend van een analytische houding en uitstekende spreek- en schrijfvaardigheden;
 - 3. het vermogen tot het toepassen van een relevant wetenschappelijk instrumentarium;
 - 4. het vermogen om deel te nemen aan het wetenschappelijk debat;
 - 5. het vermogen om kennis te vergaren, te waarderen, te verwerken en toe te passen;
 - 6. het vermogen om specifieke kennis op het gebied van het recht toe te passen in een bredere wetenschappelijke, historische, filosofische, ethische en maatschappelijk-culturele context;
 - 7. het vermogen om kritisch te kunnen omgaan met rechtsregels en rechtspraak en daarbij nieuwe oplossingen te zoeken en te vinden;
 - 8. het vermogen om nieuwe ontwikkelingen en nieuwe rechtsgebieden bij te houden en te exploreren;
 - 9. het vermogen om te gaan met de toenemende mondialisering, Europeanisering en internationalisering van het recht.
- l. het ontwikkelen van academisch burgerschap dat besef inhoudt van een beroepsethische houding en bewustwording van de maatschappelijke context waarin het recht functioneert, alsmede de maatschappelijke verantwoordelijkheid die hiermee ontstaat voor de academisch opgeleide jurist.

BIJLAGE 2: BEOOGDE LEERRESULTATEN

De beoogde leerresultaten zijn als volgt:

A. De afgestudeerde master beschikt over de volgende kennis en inzichten:

1. diepgaande kennis van en inzicht in de hoofdgebieden van het ondernemingsrecht;
2. inzicht in de samenhang tussen de hoofdgebieden van het ondernemingsrecht;
3. inzicht in het functioneren van en de interactie tussen de actoren binnen het ondernemingsrecht.

B. De afgestudeerde master beschikt over de volgende vaardigheden en attituden:

1. de vaardigheid literatuur en juridische bronnen op het gebied van het ondernemingsrecht diepgaand te analyseren en interpreteren en daarover kritische vragen te stellen;
2. de vaardigheid om kennis van het ondernemingsrecht toe te passen in complexe casus;
3. de vaardigheid om creatieve oplossingen aan te dragen voor complexe problemen;
4. de vaardigheid zelfstandig een rechtswetenschappelijk onderzoek van enige omvang voor te bereiden en uit te voeren (probleemstelling formuleren, verzamelen van informatie, interpreteren van gegevens, conclusies trekken);
5. de vaardigheid een wetenschappelijk juridisch betoog schriftelijk en mondeling te presenteren;
6. een kritische houding aannemen ten aanzien van onderzoek op het gebied van het ondernemingsrecht;
7. de vaardigheid te reflecteren op het eigen leerproces en het eigen leerproces te sturen en te plannen.

De doelstellingen van de opleiding zijn als volgt:

De student

1. voor te bereiden op de beroepsuitoefening op het gebied van het financieel en ondernemingsrecht;
2. kennis, vaardigheid en inzicht op het gebied van het financieel en ondernemingsrecht bij te brengen;
3. voor te bereiden op de wetenschapsbeoefening op het gebied van het financieel en ondernemingsrecht;
4. toegang te verschaffen tot een promotietraject ter verkrijging van de doctorsgraad.

De opleiding bevordert voorts de academische vorming van de student, in het bijzonder met betrekking tot:

1. het zelfstandig wetenschappelijk denken en handelen;
2. het wetenschappelijk communiceren;
3. het hanteren van vakwetenschappelijke kennis in een bredere c.q. wijsgerige en maatschappelijke context.
4. de student gedetailleerde kennis bij te brengen van het geldende Nederlandse recht op het terrein van het financieel en ondernemingsrecht;
5. de student inzicht te verschaffen in de wijze waarop die rechtsregels in de praktijk worden aangewend en functioneren.

De opleiding besteedt aandacht aan de persoonlijke ontplooiing van de student en bevordert zijn maatschappelijke verantwoordelijkheidsbesef.

BIJLAGE 3: OVERZICHT VAN HET PROGRAMMA

Een schematische weergave van de vakken binnen het curriculum:

vakken	Studielast in EC's	Onderwijsvorm	Toetsvorm	Weging	Dublin Descriptoren	Eindtermen*)
Goederen- en contractenrecht voor ondernemingen	9	hoorcollege	schriftelijk tentamen met open vragen	0,65	DD1, DD2, DD3	A1, A2, A3, B1, B2, B3, B4, B5, B6
		werkgroep	take-home-tentamen	0,35		
Masterclass ondernemingsrecht	9	hoorcollege	schriftelijk tentamen, open vragen	1	DD1, DD2, DD3	A1, A2, A3, B1, B2, B3, B6
		werkgroep	facultatieve deeltaets	0,5 bonuspunt		
Corporate finance en financieel recht	6	hoorcollege	schriftelijk tentamen, open vragen	0,8	DD1, DD2, DD3	A1, A2, A3, B1, B2, B3
		werkgroep	paper	0,2	DD, DD4	
American Company Law	6	hoorcollege	take-home-tentamen	1	DD1, DD2, DD3, DD4	A1, A2, A3, B1, B2, B3, B4, B5, B6
Internationaal ondernemingsrecht	6	hoorcollege	schriftelijk tentamen, open vragen	1	DD1, DD2	A1, A2
Privatissimum	6	werkgroep	presentaties	0,5	DD2, DD3, DD4	A1, A2, A3, B1, B3, B4, B5, B6, B7
			optreden als opponent/referent	0,25	DD4, DD5	
			opdrachten	0,25	DD1, DD2, DD3	
Stage ondernemingsrecht	6	praktijkstage	stageverslag	1	DD1, DD2, DD3, DD4, DD5	A1, A2, A3, B1, B2, B3, B4, B5, B6, B7
Masterscriptie	12	onderzoek en begeleiding	scriptie	1	DD1, DD2, DD3, DD4, DD5	B1, B2, B3, B4, B5, B6, B7

Het programma van de master gaat van algemeen naar bijzonder. De basis wordt gelegd in de eerste twee grote vakken (beide 9 EC): Goederen- en contractenrecht voor ondernemingen en Masterclass Ondernemingsrecht. Vervolgens zijn de vakken Corporate finance en financieel recht, Internationaal ondernemingsrecht en het Privatissimum meer verdiepend. Het vak American Company tot slot is een bijzonderheid in de zin dat het de studenten met een buitenlands rechtstelsel confronteert. De stage vergroot de praktische vaardigheden en de scriptie ten slotte verdiept de onderzoeksvaardigheden, die bij vakken als Privatissimum, Corporate Finance en de Stage zijn geoefend. Aldus biedt het curriculum een brede en verdiepende blik op ondernemingsrechtelijke leerstukken in de sfeer van de transactiepraktijk, waarbij ook uitgebreid aandacht wordt besteed aan vaardigheden en attitude door middel van veelvuldig kantoorbezoek, de contacten met de gastdocenten en uiteraard de stageperiode.

BIJLAGE 4: BEZOEKPROGRAMMA

DAG 1

Donderdag 30 januari 2020

17.00-19.00 Vooroverleg in hotel The Manor
19.00 Diner

DAG 2

Vrijdag 31 januari 2020

08.30-08.45 Ontvangst door faculteitsbestuur
08.45-09.35 Voorbereidend gesprek deskundigenpanel (zonder gasten)
pauze
09.45-10.30 Gesprek met opleidingsverantwoordelijken
10.30-11.15 Docenten (incl. OLC-leden)
11.15-12.00 Studenten (incl. OLC-leden)

12.00-13.00 Werklunch met alumni en afnemend beroepenveld
13.30-14.00 Examencommissie
pauze
14.15-15.30 Panel bereidt ontwikkelgesprek en rapportage voor
15.30-16.15 Slotgesprek, incl. ontwikkelgesprek met opleidingsverantwoordelijken
16.30 Korte toespraak voorzitter panel, nazit met hapje en drankje

BIJLAGE 5: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN

Het panel heeft voorafgaand aan het bezoek 15 eindwerken bestudeerd van de masteropleiding Ondernemingsrecht. De gegevens van de eindwerken zijn bekend bij QANU en zijn op aanvraag beschikbaar.

Het panel heeft tijdens het bezoek onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels in *hard copy* en deels via de elektronische leeromgeving):

- Beleidsnotitie Law in Action 2017
- Beleidsnotitie Law in Action 2019
- Jaarplan 2019
- Jaarverslag Career Office 207-2019
- Jaarverslagen Examencommissie Faculteit der Rechtsgeleerdheid 2016-2019
- Jaarverslagen Masteropleiding Ondernemingsrecht 2016-2019
- Jaarverslagen Opleidingscommissie Masteropleiding Ondernemingsrecht 2016-2019
- Jaarverslagen Studieadviseurs 2017-2019
- Kader kwaliteitszorg Faculteit der Rechtsgeleerdheid 2019
- Meerjarenplan onderwijs Faculteit der Rechtsgeleerdheid 2019-2024
- Onderwijsjaarverslagen Faculteit der Rechtsgeleerdheid 2016-2019
- Onderwijsvisie Faculteit der Rechtsgeleerdheid 2016
- Onderwijsvisie Vrije Universiteit en Geconcretiseerde Onderwijsvisie KnowVU 2019